

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Гулей Дарини Володимирівни
«Принципи та методи трансформації деградуючих промислових будівель і територій»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії з
галузі знань 19 – Архітектура та будівництво,
спеціальності 191 – Архітектура та містобудування

Детальне ознайомлення з дисертацією Гулей Дарини Володимирівни «Принципи та методи трансформації деградуючих промислових будівель і територій» дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо оцінки її актуальності, обґрунтованості і достовірності отриманих наукових положень, їх наукової новизни і практичного значення, змісту роботи, її завершеності та відповідності нормативним вимогам, а також рівня виконання здобувачкою поставленого наукового завдання та оволодіння нею методологією наукової творчості.

Актуальність обраної теми. На сучасному етапі розвитку України, в умовах екзистенційного випробування повномасштабним російським воєнним вторгненням, яке призвело до руйнувань населених міст, загибелі сотень тисяч людей й мільйонів внутрішніх та зовнішніх мігрантів, проблема, яку поставлено у дослідженні, набуває нової глибини значущості. Безумовно, що повоєнне відновлення країни вимагатиме опрацювання теоретичних засад щодо формування методичного інструментарію і розробки практичних рекомендацій щодо трансформації деградуючих, а в наш час зруйнованих та понівечених колишніх промислових будівель і територій. Наявність значної кількості таких будівель і територій підвищує в містах криміногенну обстановку, створює дискомфорт їх мешканцям та заважає містам повноцінно розвиватися, ефективно використовуючи свою територію. Тому проблеми трансформації цих історично сформованих, а наразі деградуючих промислових будівель і територій, як правило середмість, є важливим питанням сьогодення для багатьох міст, як за кордоном, так і в повоєнній Україні. В цій площині обрана здобувачкою тема її дисертаційної роботи, є надзвичайно актуальною і потребує ґрунтовного вивчення не лише для досліджуваного нею міста Києва, а й для інших міст України.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується отриманими авторкою результатами проведеного аналізу теоретичного і практичного світового досвіду трансформації деградуючих промислових будівель і територій. Дариною Володимирівною було проаналізовано більше 150 літературних джерел. При здійсненні дослідження було використано загальнонаукові та спеціальні методи, які забезпечили належний рівень його

обґрунтованості та достовірності. Результатом наукового пошуку стали визначні авторкою методичні засади, а саме: принципи та методи; прийоми, моделі та практичні рекомендації щодо трансформації деградуючих промислових будівель і територій, що відповідає визначеній меті та завданням.

Достовірність основних положень роботи підтверджується:

- проведенням комплексного дослідження з послідовним застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів;
- позитивною оцінкою отриманих результатів на міжнародних конференціях і в рецензованих наукових фахових виданнях, де було їх оприлюднено авторкою у формі наукових публікацій;
- вдалою практичною апробацією у проєктній практиці, про що свідчать акти впровадження, які надано в додатках до дисертації.

Враховуючи вищенаведені аргументи можна зробити позитивний висновок щодо наукової обґрунтованості і достовірності отриманих основних положень дослідження, а також їх відповідності заявленим меті та завданням.

Науковою новизною одержаних результатів варто вважати:

- детерміновані комбінації реставраційних і реконструктивних методів трансформації та розроблені моделі трансформації деградуючих промислових будівель і територій в залежності від їх ступенів історико-архітектурної цінності та деструкції;
- сформульовані загальні та спеціальні принципи трансформації деградуючих промислових будівель і територій, а саме: «комплексної інтеграції», «цілісності трансформації»; «сталості континуальності», «об'ємної компаративності», «когерентного функціонального доповнення» та «функціональної відповідності»;
- визначені прийоми та запропоновані їх комбінації для ефективної трансформації деградуючих промислових будівель і територій;
- надані рекомендації щодо трансформації і новітнього використання колишніх промислових будівель і територій в місті Києві.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Дисертація Гулей Дарини Володимирівни має й прикладне значення. Цінним для архітектурно-містобудівної діяльності є запропоновані авторкою моделі трансформації деградуючих промислових будівель і територій, а також рекомендації щодо їх сучасного використання.

Ґрунтовною є розроблена нею класифікація деградуючих промислових будівель і територій, яка може бути використана для подальшого удосконалення будівельних норм. Результати, що отримано авторкою будуть корисними для подальших наукових досліджень та впровадження в навчальний процес профільних

Закладів Вищої Освіти України зі спеціальності 191 – «Архітектура та містобудування».

Слід зазначити, що теоретичні положення дослідження знайшли свої практичне втілення в експериментальних авторських проєктах, таких як: концепція ревіталізації пивоварного заводу Ріхерта у м. Києві (2023) та трансформація промислових будівель і території колишнього Київського заводу художнього скла у багатофункціональний офісний центр (2020). Ці концептуальні проєкти підтверджують практичну цінність та ефективність запропонованих автором методичних засад трансформації деградуючих промислових будівель і територій.

Оцінка наукових публікацій. За результатами дослідження Дариною Володимирівною опубліковано 17 наукових робіт, в тому числі 7 – одноосібних, в яких розкрито основні положення роботи. Серед здійснених публікацій слід виділити 3 статті у наукових фахових виданнях України, що входять до категорії «Б». Кількість та якість наукових публікацій відповідає вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності і оформлення. Дисертація складається з анотацій, термінологічного словника, вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг становить 243 сторінки, в тому числі 156 сторінок – основний текст, 27 – рисунки, 12 – список використаних джерел (157 найменувань) та додатки – 19 сторінок.

У **вступі** дисертанткою викладено актуальність теми дослідження та його зв'язок з науковими програмами. Мета роботи відповідає заявленій темі і розкрита у завданнях. Чітко визначено предмет і об'єкт дослідження. Показано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У **першому** розділі «Теоретичні основи та практика трансформації деградуючих промислових будівель і територій» авторкою розкрито поняття «трансформація» для деградуючих промислових будівель і територій та узагальнено проблеми, які пов'язані з їх виникненням та існуванням у сучасному місті.

Заслужують на увагу досліджені авторкою основні історичні етапи становлення і розвитку промислових будівель і територій, а також передумови їх деградації в центральних частинах міст.

Здійснений дисертанткою аналіз теоретичного і практичного досвіду трансформацій об'єкту дослідження та систематизація цього досвіду відповідно до використання різних реставраційних і реконструктивних методів, свідчить про її ознайомленість з кращими зарубіжними та українськими прикладами.

Цінним є узагальнені і систематизовані нею проблеми та завдання трансформації деградуючих промислових будівель і територій, що свідчить про комплексність підходу до дослідження.

У **другому** розділі «Методичні засади трансформації деградуючих промислових будівель і територій» здобувачкою розкрито загальну методiku дослідження, із визначенням чотирьох послідовних етапів його проведення; здійснено класифікацію та систематизацію досліджуваних деградуючих промислових будівель і територій; визначено методи трансформації та запропоновано відповідні моделі.

Заслужують на окрему увагу розроблені авторкою: класифікація деградуючих промислових будівель і територій за 12-ма ознаками та систематизація за цими ознаками 248 деградуючих промислових будівель і 49 деградуючих промислових територій в місті Києві із наступним послідовним обчисленням за кожною ознакою по кожній групі їх кількості у відсотковому відношенні від загальної кількості в місті (с. 94-120). Означене, по суті, є зведеною інвентаризацією внутрішнього потенціалу просторового розвитку міст для опрацювання відповідних програм їх повоєнного відновлення та подальшого розвитку із застосуванням відповідних реставраційно-реконструктивних дій.

Цікавим інструментом є обрана Дариною Володимирівною комбінаторно-матрична форма моделювання заради прийняття проєктних рішень щодо керованої трансформації об'єкту дослідження (його реставрації, реновації, регенерації, ревалоризації). А також, запропоновані нею моделі із можливими комбінаціями методів, принципів та прийомів трансформації деградуючих промислових будівель і територій в залежності від сполучення чотирьох ступенів цінності та чотирьох ступенів деструкції. На засадах означеного, в роботі виділено вісім комбінацій ступенів історико-архітектурної цінності і деструкції, характерних для досліджуваних в роботі деградуючих промислових будівель і територій. Цінним результатом моделювання трансформації об'єкту дослідження є можливість прогнозування його подальшого розвитку.

У **третьому** розділі «Принципи, прийоми та рекомендації трансформації деградуючих промислових будівель і територій» дисертанткою сформульовано загальні та спеціальні принципи трансформації, а також визначено прийоми та надано відповідні рекомендації.

Погоджуюсь із здобувачкою щодо важливості визначення спеціальних принципів трансформації досліджуваного об'єкту («сталості континуальності», «об'ємної компаративності», «когерентного функціонального доповнення», «функціональної відповідності»), які деталізують та уточнюють дію загальних принципів («комплексної інтеграції», «цілісності трансформації», «інвестиційної привабливості» та «екологічної стабільності»). Ці принципи можна селективно та

комплексно використовувати при «керованій трансформації» різних типів деградуючих промислових будівель і територій за ступенем їх історико-архітектурної цінності та деструкції.

Заслугують на увагу запропоновані комбінації прийомів для найбільш ефективної реалізації цих принципів при цілісній трансформації деградуючих промислових будівель і територій. Цінним є надані дисертанткою рекомендації щодо функціонального наповнення та адаптації всіх досліджених нею наразі деградуючих промислових будівель і територій міста Києва.

Окремо слід виділити здійснені Дариною Володимирівною проєктні пропозиції щодо ревіталізації пивоварного заводу Ріхерта (2023) та трансформації промислових будівель і території колишнього Київського заводу художнього скла у багатофункціональний офісний центр (2020) у місті Києві.

В цілому, можна відмітити логічність та структурованість подання матеріалу наукового дослідження, а також вдале графічне наповнення всіх його розділів. Загальні висновки є змістовними і відповідають поставленим науковим завданням. Робота є завершеною, самостійною та добре оформленою науковою працею, в якій можна стверджувати, що поставлена мета дослідження, в цілому, досягнута.

До основних здобутків роботи слід віднести:

– удосконалений інструментарій трансформації деградуючих промислових будівель і територій (запропоноване застосування комбінацій певних реставраційних і реконструктивних методів для їх трансформації в залежності від виділених ступенів їх історико-архітектурної цінності та деструкції);

– сформульовані принципи трансформації деградуючих промислових будівель і територій, зокрема: «комплексної інтеграції», «цілісності трансформації», «сталого континуальності», «об'ємно-розпланувальної компаративності», «когерентного функціонального доповнення» та «функціональної відповідності»;

– розроблені моделі трансформації деградуючих промислових будівель і територій для виділених 8-ми комбінацій їх вихідних ступенів історико-архітектурної цінності та деструкції;

– запропоновані рекомендації щодо функціонального наповнення досліджуваних деградуючих промислових будівель і територій міста Києва.

Дискусійні положення, зауваження та побажання.

1. Бажано було б узгодити кількість завдань дослідження (9-ть) із кількістю розділів роботи (3-и) та викласти їх узагальнене формулювання відповідно до змісту розділів.

2. Зважаючи на об'єкт дослідження, у визначенні поняття (с. 20): «деградуючі промислові будівлі та території – це колишні промислові будівлі і території, які з

плином часу втратили чи продовжують втрачати свою...», у переліку ознак, що наведено далі, на наш погляд, на першому місці має бути «...первісну функціональність, економічну ефективність та актуальність для міста...», а на другому «...історичну, архітектурну та культурну цінність».

3. При формулюванні висновків бажано давати більш точні дефініції (с. 201). Стосовно: «Визначено стратегії, *що розкривають* сформульовані додаткові загальні принципи...». З огляду на взаємозв'язок стратегій та принципів більш точним, на наш погляд, буде: «Визначено стратегії, *що базуються на* сформульованих... принципах». Так само: «Визначено прийоми, *що розкривають* сформульовані спеціальні принципи...». З огляду на взаємозв'язок прийомів та принципів, ближчим за змістом, може бути: «Визначено прийоми, *що реалізують*... принципи».

4. У тексті дисертації є «технічні» похибки. Так, у судженні (с. 62): «Питанням ревіталізації та реновації деградуючого промислового середовища займалися наступні польські науковці: ...», з огляду на подальший перелік авторів, на якомусь етапі було втрачено «... *та українські*...».

5. У висновках бажано окреслити напрями подальших досліджень та запланувати видання дисертації у вигляді монографії чи відповідного довідника з трансформації деградуючих промислових будівель і територій, в якому більш розгорнуто надати ілюстративний матеріал, який було накопичено під час проведення наукової розвідки.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну високу оцінку наукової праці. Отримані здобувачкою результати не викликають сумніву. Вони є науково обґрунтованими, мають наукову новизну і практичне значення.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії ...» Дисертація Гулей Дарини Володимирівни «Принципи та методи трансформації деградуючих промислових будівель і територій» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», зокрема пп. 5, 6, 7, 8, 9. Дисертація виконана з дотриманням правил академічної доброчесності. Є самостійною, завершеною науковою роботою. Отримані результати свідчать про значний внесок авторки в сучасну науку.

Загальний висновок.

Вищевикладене дозволяє стверджувати, що здобувачка оволоділа методологією наукової діяльності та показує високий рівень виконання поставленого нею наукового завдання.

Наукова значущість отриманих теоретичних і практичних результатів дає можливість визначити дану дисертаційну роботу як таку, що вирішує важливу наукову проблему детермінації принципів, методів, прийомів та рекомендацій щодо трансформації деградуючих промислових будівель і територій.

Вважаю, що дисертація «Принципи та методи трансформації деградуючих промислових будівель і територій», яка представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво, спеціальності 191 – Архітектура та містобудування, є завершеною науковою працею, яка відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії ...», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми КНУБА з вищезазначеної спеціальності, а її авторка, Гулей Дарина Володимирівна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Рецензент,
доктор архітектури, професор,
професор кафедри містобудування
Київського національного університету
будівництва і архітектури

І.І. Устінова

Підпис І.І. Устінової засвідчую
Вчений секретар Вченої ради КНУБА
к.т.н., доцент

М.О. Клименко